

ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΗΣ

"Οταν 'ε τὰ βάθη τῆς ρυκτὸς μὲ περιζώρει
ἄκρα θαλάσσης οὐρανοῦ καὶ γῆς εἰρήνη,
τὸ Πνεῦμα, ὅπου 'ε τὴν ταραχὴν τοῦ κόσμου σβύνει,
σιγὰ τὴν μωσικὴν ζωὴν τον ἀραιένει.

Τῷρ πόθωρ ὄλων καὶ παθῶν ἀγάλ' οἱ πόροι
πανούν, καθὼς 'ε τὸν ροῦν ἀπλώνετ' εἴροσύνη,
ὅ αιθέρας, ὅπου ἀρχῆθειν ή ψυχή μου κλίνει
ησυχῆ ὄφιν πρὸς κόσμον ἀλλον μὲ φτερόνει

καὶ ὄσα πτενύματα ἐδῶ 'ε τὰ πλάσματά τον εἶδα,
ἀκαθρέφτιστα ἔκει θωρεῖ τα ἡ φατασία
καὶ ὅταν θαρρῶ πῶς τὴν χρυσῆν πατῶ βαθὺιδα,

"Οπον ἀτηχεῖ ψηλάθε ἀπέραντη ἀρμορία,
θαμπὴ στιγμὴ τὴν ἵλαρην μοῦ παίρει ἐπίδα
μὲ οὐράνιο λίλημα νὰ εἰπῶ τραγούδια θεῖα.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΓΛΑΣ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΓΛΑΣ

Σεμνοτάτη καρυφὴ τῆς ἀριστοκρατίκης τῶν γραμμάτων μας ἔξελιπε μὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἱακώβου Πολυλᾶ. "Ισως πολλοὶ μνηθόνονταν τὴν ὑπαρξίαν του, διὰ πρώτην φοράν, τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του, ἀλλὰ τὴν πικράν ἀπογοήτευσιν, ποὺ μᾶς κάψνει νάνκατρηγιάζωμεν μὲ τὴν σκέψιν κατήν, μετειάζει ή πεποίθησις ὅτι τὰ τέκνα τῆς νέκεις γενεᾶς θὰ είνει ειτυχέστερα τῶν πατέρων των διὰ νὰ γνωρίζουν καν τοὺς ἔξοριστους θεοὺς ποὺ ζοῦν, μὲ τὴν ἀπόκρυφον αἰγλην των, ἀνέμεσα εἰς τὰ ἀγέλεκα κοπάδια τῶν συγγρόνων Ἀδυτῶν. "Οταν κατανοηθῇ καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν τὸ ἔργον ἐνὸς Σολωμοῦ, τότε θὰ είναι ἀδύνατον νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ ἡ μορφὴ τοῦ Πολυλᾶ, χωρὶς βέβαια νὰ γάνεται συγγωνευομένη εἰς τὸ ἀνυπολόγιστον μεγαλεῖον ἐκείνου. 'Ο Πολυλᾶς, ὁ ὄποιος τὸ φιλολογικὸν στάδιον τοῦ Σολωμοῦ διήρεσεν εἰς τρεις περιόδους, κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἔξελιστομένης τελειότητος αὐτοῦ, κατεργάζομενος ἔθδομηκοντούτης εἰς τὸν τάφον, θὰ εἴη τοῦ βέβαια πλήρη τὴν συνκίθησιν ὅτι ἐνεστάρωσεν ἐν ἔκυρῳ τὴν τελευταίκην περίοδον τοῦ ἔργου, ποὺ ἔμεινεν ἀτελές, τὴν τελειοτέραν καὶ λαμ-

προτέραν ἴσως περίοδον αὐτοῦ· διότι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἄλλως ἡ ἐποχὴ αὐτὴ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἰδεῶν, ὑπὲρ τῶν ὅποιων ἀπρέρωσεν ὄλοκληρον βίον θερμούργου καὶ φωτισμένης δράστεως· διότι ἡ γλωσσοπλαστικὴ ἀνακύρωσις, τῆς ὄποιας τὸν σπόρον τὸν γενναῖον κατέβαλεν εἰς γόνυμον γῆν ὁ Σολωμός, δὲν ἔφερεν τοὺς πρώτους αὐτῆς καρπούς, γωρίς νὰ γίνῃ τάχιστα ἐπισθητός ὁ μαρασμός καὶ ὁ μοιραίος ὅλεθρος εἰς τὸν ὄποιον είναι· καταδικησμένη ἡ ἀκρηπός συκῆ τῶν δυστυχῶν ἡμερῶν— ἡ καθηκεύουσα. «Καθ' λον αὐτὸ τὸ διάστημα — ἔγραψεν πρὸ τετραετίας λόγιος ἐκ τῶν δικηρεπεστέρων μας— παρὰ τὴν θορυβώδη ιεροσολίκην (ἥτις ἐτελείτο ἐν ὀνόματι τῆς καθηκεύουσας) δέν ἔπκυε τελομένη καὶ ἄλλη μυστικὴ τις καὶ ἀλόγους λατρεία καὶ ἐργασία ὑπὲρ τῆς ποιητεῶς καὶ τῆς γλώσσης, ὡς ἐννέα αὐτὴν ὁ Σολωμός, τῆς ὄποιας τὰ προϊόντα ἐπενθειαναν ἀπὸ καρποῦ εἰς καρπόν, παρακλεπόμενα μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἔχοντα πλήρη καὶ ἀκράδαντον τὴν ἐπὶ τὸ μέλλον πεποίθησιν. 'Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτη θὰ παραμείνουν ὡς μνημεῖα ἀθάνατα καὶ τὰ ἔργα τοῦ Πολυλᾶ, τὰ Προλεγόμενα εἰς τὸν Σολωμόν καὶ αἱ μεταφράσεις τῆς Ὁδυσσείας, καὶ τῆς Τρικυμίας, ἐσγάτως δὲ καὶ τοῦ Ἀμιλέτου τοῦ Σκίκσπηρ. 'Αλλ' ἐπειδὴ είναι μοιραία καὶ ἀναπόθευκτος ἡ ἐπικράτησις τῆς

φυσικῆς ἀληθείας, καὶ καλοὶ αὐτῆς ἡμέραι εἰπὲ τέλους ἀνέτειλαν. Ός ἐξ ὄρεμφύτου, τρόπον τινά, ἡννοήθη ὑπὸ τῶν δοκιμωτέρων μαζὶ ποιητῶν ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑπάρξῃ γλῶσσα καλλιτεχνική, γλῶσσα φιλολογική, ἀνευ τῶν τύπων τῆς ὑμιλούμενης· ἥρχισε δὲ βραχυηδὸν τὸ ῥεῦμα νὰ τρέπεται οὕτως, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ σήμερον ποιητής, ἀξίος τοῦ ὄνομάτου, χωρὶς νὰ εἴναι ἐνσυνειδήτως ἢ ἐνσυνειδήτως μαθητής τοῦ Σολωμοῦ, χωρὶς νὰ ἔκφραζῃ αἰσθήματα εἰλικρινῆ καὶ νὰ παρουσιάζῃ εἰκόνας ἀληθινάς εἰς τὴν ζωντανήν γλῶσσαν. Η τάσις εἶναι τόσον μελλοντικός παρήγορος, ὅσον ὄρμητική καὶ ἀκατάσγετος, ἥρχισε δὲ προχρυστικῶς νὰ δίδῃ τὴν ἐλπίδα τῆς ταχείας καὶ δριστικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ὡς γλώσσης φιλολογικῆς, τῆς συνεγίσεως καὶ ἀποπερατώσεως τοῦ ἔργου τοῦ Σολωμοῦ, τῆς ἀρσεως τῆς διγλωσσίας καὶ τῆς ἐν τῷ γραπτῷ ἐν γένει λόγῳ ἐπικρατήσεως μιᾶς γλώσσης ὑμιλούμφου, τῆς ὄποιας τὸ δημοτικὸν στοιχεῖον νὰ εἴναι ἢ ἀληθύητος βάσις».

Ἐκείνοι οἵτινες ταράσσονται καὶ σκυνθαλίζονται ἀπὸ τὰς ὑπερβολὰς τοῦ συστήματος, καὶ ἀπὸ τὴν αὐθικιρεσίαν—δὲν τὸ ἀρνοῦμαι—μὲ τὴν ὄποιαν ἐκστοτὸς τῶν χειρούμενῶν τὴν δημοτικὴν προσθίνει εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς (ὅ ἴδιος ὁ Πολυλῆς εἶπεν ὅτι ὅλοι εἰμεθει διαμαρτυρόμενοι κατὰ τοῦ γλωσσικοῦ καθεστώτος, ἀλλὰ καθένας ἔχει τὴν θρησκείαν του) ἀς λάθουν τὸν κόπον νὰ διαβάσουν ὀλίγας σελίδας τοῦ ἀποθηκνότος σοφοῦ οἰκεῖσθίποτε θέλουν· ἀπὸ αὐτῷ τὸ πρώτον του ἔργον τὴν πεζὴν μετάφρασιν τῆς Τρικυμίας, (υολονότι ὑπερβολικῶς ὁ Τυπάλδος τὴν ὄντα μαστεν ἀδύκαντα) μέγιο τῆς μεταρράσεως τῆς ἐμμέτρου τοῦ Αμιλέτου· ἀπὸ ταὶ σοφὰ Ήρο.Ιερόμεγρα, ποὺ μῆς ἐγνώρισαν ἀπαξίδικα πάντας τὴν σημασίαν τοῦ Σολωμοῦ· ἀπὸ τὰς μεταρράστεις τῆς Οδυσσείας καὶ τῆς Ι.Ιιάδος, διὰ τῶν ὄποιον (γιωρὶς βέβαια νὰ ἔχουν τὰς ἀξιώσεις τοῦ ἔργου ἐνός Monti, ἔργου μοναδικοῦ εἰς τὴν παγκόσμιον φιλολογίαν) πρώτην φοράν ἔλλην ποιητῆς ἀνεμέτρησεν ἐπικάίως τὰς δρυνάκιες του μὲ τὸ ἀδύκαντον πρωτότυπον· ἀς διαβάσουν τὴν Φιλο.Ιογικήν μας γ.Ιωσην, τὸ ὀλυμποέλιδον ἐκείνον ἀριστούργημα σεμνῆς κριτικῆς, τὸ ὄποιον ακετ' ἀκειδίκτου ἐπιμονῆς ὑπονομεύει καὶ περιτρώγει διὰ νὰ συντρίψῃ κατόπιν μ' ἔν απτύημα τὸ εἰδώλων τῆς καθηρευούσης, πρὸς τὸ ὄποιον οἱ εἰδωλολάτραι· ἀνέμελψκην τελευταῖον τινὰ ὕμνον· τὰ ὀλίγα του Σωνέττα τὰ ὀλιγώτερα διηγηματάκια του, τὸ Μικρὸν Λάθος του ἰδίως, τὸ ὄποιον ἐπικείρως ἀναδημοπιεύμεν σήμερον. Διὰ νὰ ἴδουν ποίκιλην ήθικού μεγαλείου εἴναι ἵκανη νὰ ἐπιγύρῃ εἰς τὰ φιλολογικὰ ἔργα, ἡ πλήρης συνείδησις τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἀληθίους τέγυνη.

Ἡ λατρεία καὶ ὁ θυμωτός ποὺ τρέψουμεν πρὸς τὸν ἐκλιπόντα καλλιτεχνην δυσκόλως ἡτο δυνάτον νὰ περιληφθῶσιν εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς Βραχείας αὐτῆς σημειώσεως. Εὐτύχημα θὰ θεωρήσωμεν ἂν κινή-

σωμεν τούλαχιστον τὴν περιέργειαν μερικῶν, ὀλίγων ἔστω, νὰ γνωρίσουν ἐπιμελέστερον καὶ βαθύτερον τὴν μεγάλην κύτην φυσιογνωμίαν. Εἰς αὐτοὺς ἰδικιτέρως συνιστώμεν τὰς «Κριτικὰς παρατηρήσεις» τοῦ κ. Γ. Καλοσγούρου «περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀμλέτου τοῦ Πολυλᾶ» ὅπου ὁ συγγραφένος μῆς ἔδωκεν εἰς ὀλίγας σελίδας τὸ καλύτερον ἴσως πρότυπον ἐπιστημονικῆς κριτικῆς, ἀξίας τοῦ ὄνομάτου τούτου. Ο κ. Καλοσγούρος εἶναι διὰ τὸν Πολυλᾶν ὅ, τι κύτης ὑπῆρξε διὰ τὸν Σολωμόν, καὶ δὲν θὰ ἔτοι καὶ τοῦτο μόνον μικρὸς τίτλος δόξης διὰ τὸν νεκρὸν λόγιον, ἢν ἡ καθηρεύωσις ἀτομική του ἐργασία δέν τὸν κατέτασσε μεταξὺ τῶν διαπρεπετέρων συγγράμμων μᾶς συγγραφέων.

I. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΛΑΘΟΣ

O dignitosa coscienza e netta
come t' è picciol fallo amaro morso.
Dante, Purg. III. 7-8.

Ἡταν Μέγχα Σάββατο, δύο ὥραις νὰ ξημερωσῃ· εἰς τὸ μικρὸ προσύλι μιᾶς κατοικίας χαυηλῆς, εἰς τὴν ἄκρην καὶ ἀνάμερα τοῦ χωριοῦ, ἡ Μαρία ἐβοηθοῦσε τὸν ἄνδρα τῆς νὰ φορτώσῃ τὸ ἄλογό του μὲ λάθι ἀπὸ τὸ στερεό ἀλεσμα τὴν καρποφορίας.

— Μὴν ἔνησυχῆς ἢν νυκτώσω, τῆς εἰπεν· ἔγω πολλὰ πράγματα νὰ τελείσωσιν εἰς τὴν πόλιν.

— Μὴ λησμορήσῃς πόλιν καλὸν ἄνθρωπον, ὃποιος σ' ἔκυνήγησε τόσον ἐφέτος, μὴν ἔχωμε πάλι βάσκνα.

— Νὰ μὴν ἔνακτανεσκει εἰς τὰς δουλειαῖς μου· σοῦ τὸ εἶπα ἔκατὸ φράκις.

Καὶ μὲ τοῦτο ὁ Πέτρος ἐκίνησε τὸ ἄλογο φορτωμένο καὶ κατέθη προσβλεπτικὰ τὸ λιθόστρωτο μονοπάτι, ποὺ μέσ' ἀπὸ τὸ χωριό ἔθηκεν εἰς τὸν δημόσιον δρόμον.

* * *

Ἡ πρώταις ἀκτίναις τοῦ ἥλιου, μέσ' ἀπὸ τὴν ίύραν καὶ ἀπὸ τὸ παραθύρον, ἐφώτιζεν τὸ φτωχοκάρενο γχωῶρι καὶ τὰ ὀλίγα σκεύη του, ἐνώ μικρὸ Βουτοί, ἐνώ σκαφόνι, μίκην καπάσι, ἐνώ τραπέζια καὶ δύο καθίσματα· εἰς τὸ ἔνα πλάγιον εἶχαν τὸ κρεβῆτι καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὴν γωνίστραν. Η Μαρία ἐβάλθη ἀμέσως νὰ καψῃ τὴν ἐργασίαν τῆς παραχωνῆς· ἐσάρωσε τὸν πάτον, ἐξαράγκησε τὴν σκέπην, ἐξεσκάνισε ὅλα τὰ σκεύη, ἐγέμισε τὸ καντηλί της Πηναγίας, ἐβάλε καθηρεύει σεντόνια εἰς τὸ κρεβῆτι καὶ ἐπάνω τὸ καλήτερο πάπλωμα τῆς· κατέβησεν ἀλλαχεῖ καὶ κύτη, ἐκάθισεν εἰς τὸ κατώφλι καὶ ἐστέκε συλλογισμένη.

«Μῆς λείπει», ἔλεγε, «ἀπὸ τὸ Πάσχα· ἔφθασε η Αυγοπόρη καὶ εὔρισκεται ἀκόμη εἰς τὰ ζένα, καὶ ἔχουμε ἓνα μῆνα ὃποιοῦ δὲν ἐπιάσαμε γράμματά του.